

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

”Että te ootte ihmisiä, me ollaan ihmisiä”.

Maahanmuuttaja lasten kokema rasismi Oulun Rajakylän alueella

Taina Jaakola

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika kk / vuosi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Taina Jaakola	Sivumäärä xx ja xx liitesivua
Työn nimi Maahanmuuttaja lasten kokemaa rasismi Oulun Rajakylän alueella	
Ohjaava(t) opettaja(t) Pirkko Salo ja Regina Pesonen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Rajakylän yhtenäiskoulu	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen tutkimus, jonka tarkoituksena oli selvittää maahanmuuttaja lasten kokemaa rasismia Oulun Rajakylän alueella. Haastattelin opinnäytetyötäni varten neljää alakoululaista lasta Rajakylän koululla. Haastatteluiden tarkoitus oli selvittää erityisesti, ovatko maahanmuuttaja lapset kokeneet rasismia Rajakylässä, millaista se on ollut ja miten he haluaisivat asiaan puuttuttavan.</p> <p>Halusin tehdä tutkimuksestani alueellisesti rajatun ja Rajakylä alueena sopi tutkimuksen tekemiseen mainiosti. Se on yksi Oulun kaupunginosa, jossa asuu todella paljon maahanmuuttajia. Rajakylän koulun rehtori oli kiinnostunut toteuttamaan tutkimusta heidän koulussaan ja koulumentori oli apunani koostamassa tutkimusjoukkoa.</p> <p>Tutkimus tuotti arvokasta tietoa erityisesti Rajakylän koululle rasismien esiintyvyydestä alueella, mutta tietoa voidaan hyödyntää myös tehtäessä yhteistyötä esimerkiksi Rajakylän nuorisotoimen kanssa. Tutkimustulosten valossa Rajakylän toimijat, jotka tekevät työtä maahanmuuttaja lasten parissa voivat yhdessä pohtia täytyykö rasisminvastaista työtä lisätä tai tehdä muutoksia.</p>	
Asiasanat rasismi, maahanmuuttajat, lapset	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in Civic Activities and Youth Work

ABSTRACT

Author Taina Jaakola	Number of Pages
Title Racism experiences in area of Rajakylä, Oulu by immigrant children.	
Supervisor(s) Pirkko Salo and Regina Pesonen	
Subscriber and/or Mentor Rajakylä comprehensive school	
Abstract <p>My thesis is a qualitative research which is intended to find out racism experiences in area of Rajakylä, Oulu by immigrant children. I interviewed four children from Rajakylä primary school for my thesis. The purpose of interviews was find out particular: Is there racism between immigrant children and Finnish children, what kind of like racism there is and how immigrant children would like to intervene about that.</p> <p>I wanted to do regionally restricted research and Rajakylä was very great area for my thesis. It is one part from city of Oulu and there live many immigrants. The school principal was interested to implement my research and a school mentor helped me to assemble a set of research.</p> <p>The research yielded valuable information about incidence of racism especially to Rajakylä school but information can be use when school make cooperation with youth work also. The actors in school and in youth work can read my research results and find out together should they increase anti-racist work or change is.</p>	
Keywords racism, immigrants, children	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 MAAHANMUUTTAJAT OULUSSA SEKÄ SUHTAUTUMISTAVAT HEITÄ KOHTAAN	6
2.1 Maahanmuuttajat Oulussa	6
2.2 Erilaiset suhtautumistavat maahanmuuttajiin sekä rasismi	8
2.3 Maahanmuutto kriittisyyttä Oulussa sekä maahanmuuttajien osuus rikoksista	14
3 TUTKIMUS	16
3.1 Tutkimusmenetelmä	16
3.2 Tutkimusjoukko ja tutkimusalue	18
3.3 Haastatteluiden taustatietoa	20
4 HAASTATTELUIDEN TULOKSIA JA ANALYSOINTIA	21
4.1 Kiusaamisen ilmeneminen ja kiusaajat	21
4.2 Lasten toiminta ja ajatukset kiusaamistilanteessa	27
4.3 Rasistiseen kiusaamiseen puuttuminen	31
5 LOPPUPOHDINTA	33
5.1 Loppusanat ja oman työn arviointi	33
5.2 Työn jalkauttamisen ja jatkotutkimus kohteet	35
LÄHTEET	36
LIITTEET	40

1 JOHDANTO

Toteutin opinnäytetyönä alueellisesti rajatun rasismitutkimuksen Rajakylän koululle. Halusin toteuttaa tutkimuksen juuri Rajakylässä, koska asun itse myöskin siellä. Idea rasismitutkimuksesta nousi esille juttellessani Rajakylän koulumentorin kanssa mahdollisista opinnäytetyö ideoista, jolloin hän mainitsi aiheen ajankohtaisuudesta kyseisellä alueella. Juuri samoihin aikoihin oli tapahtunut Tuiran kaupunginosassa kaksi henkeä vaatinut somalitaustaisen miehen tekemä henkirikos. Tapahtuman jälkeen on Oulussa kuohunut rasismikeskustelut ja erityisesti somalit ovat kertoneet pelkäävänsä heidän saavan vihaa yksittäisen somalin tekemistä surmista. Rasismien tutkiminen on ajankohtaista maahanmuuttajien lisääntyessä Oulussa ja mielestäni on tärkeää, että maahanmuuttaja lapset kokevat tulleen kuulluksi tämän tärkeän asian tiimoilta ja että lapset kohtelisivat toisiaan tasa-arvoisesti ihonväriin katsomatta. Kuten eräs haastattelemistani lapsista totesikin; ”Että te ootte ihmisiä, me ollaan ihmisiä. ”

Tutkimukseni tuottaa tärkeää tietoa, jonka perusteella Rajakylän eri toimijat voivat miettiä maahanmuuton lisääntyessä miten puuttua rasismien ilmenemismuotoihin. Pääasiassa opinnäytetyöni on suunnattu Rajakylän koulun toimijoille tiedonannoksi, mutta tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää monipuolisesti tehtäessä yhteistyötä esimerkiksi nuorisotoimen kanssa. Tutkimuksen kautta maahanmuuttaja lasten parissa työskentelevät toimijat saavat jonkinlaisen käsityksen Rajakylän alueella ilmenevästä rasismista ja voivat sitä kautta miettiä miten asiaan voidaan vaikuttaa ja mielestäni olisi ennen kaikkea tärkeää keskittyä miettimään ennalta ehkäiseviä keinoja rasismien suhteen.

Maahanmuuttaja lapsista suurin osa oli jo tuttuja minulle entuudestaan Rajakylän nuorisotalolta. Tein siellä kaksi kuukautta sosiaalisen vahvistamisen projektiharjoittelua, jolloin nuorisotalon kävijät tulivat minulle tutuksi. Esittelin opinnäytetyö suunnitelmani koulumentorille ja rehtorille. Heidän hyväksyttyään suunnitelmani ryhdyttiin kasaamaan tutkimusjoukkoa ja aloin valmistella haastatteluita. Tutkimukseni on kvalitatiivinen ja haastattelin sitä varten neljää alakoululaista maahanmuuttaja lasta. Koulumentori oli apunani kasaamassa sopivaa tutkimusjoukkoa.

Ensin kysyin lapsilta itseltään, olisiko heillä kiinnostusta tulla haastateltavaksi ja mitä mieltä he ovat tutkimuksesta. Osa kieltäytyi, mutta suurin osa vastasi kuitenkin myönteisesti. Kun lapsi itse oli halukas osallistumaan tutkimukseen, annoin hänelle kotiin vietäväksi lupakirjeen, jossa kerroin lyhyesti tutkimuksestani ja sen tarkoituksesta, sekä kysyin vanhempien suostumusta lapsen haastatteluihin. Kaikki vanhemmat antoivat suostumuksensa. Haastattelut tapahtuivat Rajakylän koululla lasten koulupäivien aikana.

Opinnäytetyöni siis perustuu tekemiini haastatteluihin ja niiden analysointiin teoriatietoa hyväksikäyttäen. Tutkimukseni tarkoitus oli erityisesti selvittää kolme pääkohtaa: Esiintyykö Rajakylässä rasismia, minkälaisia rasismin ilmenemismuodot ovat ja miten maahanmuuttaja lapset itse haluaisivat ja toivoisivat rasismiin puututtavan. Selvittäessäni näitä pääkohtia, kysyin haastatteluissa lisäksi myös joitakin taustakysymyksiä. Lisäksi käsittelen yleisesti rasismia ja maahanmuuttoa. Opinnäytetyössäni olen käyttänyt tietoperustan lähteenä eri kirjallisuutta sekä nettilähteitä ja peilannut omia ajatuksiani haastatteluiden ja lähteiden valossa.

2 MAAHANMUUTTAJAT OULUSSA SEKÄ SUHTAUTUMISTAVAT HEITÄ KOHTAAN

2.1 Maahanmuuttajat Oulussa

Rajakylä kuuluu Oulun pohjoispuoleen ja sieltä löytyy suuri määrä kaupungin vuokraamia kerros- ja rivitaloja, mikä osaltaan houkuttelee maahanmuuttajia edullisten vuokrien perässä asettumaan Rajakylään (Veräjäkörva/Yle, 15.5.2015). Rajakylän koulu on myös hyvin orientoitunut maahanmuuttaja taustaisten koululaisten valmentamaan opetukseen. Koulusta löytyy yläkoulu ikäisille maahanmuuttaja nuorille peruskoulu opetukseen valmentava luokka, joka keskittyy suomen kielen opettamiseen. Rajakylä sijaitsee noin kolmen kilometrin päässä Oulun yliopistolta, mikä puolestaan houkuttelee myös yliopistoon muualta maailmalta tulleita opiskelijoita asumaan halvan vuokratasonsa sekä lyhyen kulkumatkan vuoksi.

Voidaan sanoa, että esimerkiksi ala-aste ikäisistä avoimen nuorisotalon kävijöistä suurin piirtein puolet ovat maahanmuuttaja lapsia. Maahanmuuttajien osuus kävijöistä on siis aika suuri. Tehdessäni sosiaalisen vahvistamisen projektiharjoittelua Rajakylän nuorisotalolle pistin kuitenkin merkille että yläkoulu ikäisten joukossa näkyi hyvin harvoin maahanmuuttaja taustaisia nuoria. Kysyessäni nuorisotalon työntekijöiltä tästä asiasta he kertoivat nuorilla enemmänkin olevan hieman rasistinen ajattelumalli kuin entäpä alakoulu ikäisillä lapsilla. Miettiessämme syytä tähän ilmiöön nousi esille ajatus että voisiko tämä juontaa juurensa sieltä että nuoret eivät välttämättä ole olleet lapsesta asti niin tiiviisti tekemisissä maahanmuuttaja taustaisten lasten kanssa kuin mitä alakoulu ikäiset lapset tällä hetkellä ovat. Siinä voisi ajatella olevan siis erityisesti kehittämisen aihetta lisätä Rajakylän koulun nuorille monikulttuurisuus ja suvaitsevaisuus kasvatusta.

Koko Oulussa on Sotkanetin mukaan ollut vuonna 2013 2,4 prosenttia ulkomalaisia koko väestöstä. Määrä on noussut siitä edeltävinä kolmena vuotena 0,1 prosenttia joka vuosi. Joten määrän voidaan todeta olevan jatkuvassa kasvussa (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, tulostaulukko). Oulussa on ollut vuoden 2013 lopussa sata kaksikymmentäkaksi eri kansalaisuutta omaavaa maahanmuuttajaa. Maahanmuuttajista suurin osa on tullut Aasiasta 42 %, Euroopan maista 23% ja Afrikasta 15%.

Tilastojen mukaan Ouluun tulee maahanmuuttajia pääasiassa työn tai opiskelun perässä, avioliiton myötä, pakolaisena, paluumuuttajana, turvapaikanhakijana tai yksin alaikäisenä (Oulun kaupunki, "Kaikki erilaisia - kaikki oululaisia"- netti-tiedote 3/2011). Myöskin Oulun yliopisto kerää vaihto-opiskelijoita ympäri maailmaa. Oulussa sijaitsee myös pakolaisten vastaanottokeskus, mikä osaltaan kasvattaa Oulun maahanmuuttajien väestö prosenttia. Vuonna 2013 Ouluun on 100 000 asukasta kohti noin 111 pakolaista. Tällä hetkellä asukkaita on noin 196 000 (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, tulostaulukko), joten jos pakolaisten vastaanotto prosentti on suurin piirtein sama kuin vuonna 2013, pakolaisten määrän voidaan sanoa olevan noin 220.

Maahanmuuttaja termi pitää allaan monia eri käsitteitä. Voi kuulua maahanmuuttaja kategoriaan monesta eri syystä. Yleisesti maahanmuuttajan voidaan

ajatella tarkoittavan Suomeen muuttanutta ulkomaan kansalaista, joka aikoo asua maassa pidempään. Paluumuuttajalla tarkoitetaan henkilöä, joka palaa lähtömaahansa asuttuaan ensin pidempään ulkomailla. Siirtotyöläiset muuttavat toiseen maahan työn perässä. Turvapaikanhakija on kotimaassaan joutunut vainon kohteeksi ja anoo kansainvälistä suojelua ja oleskeluoikeutta toiseen maahan. Pakolainen on YK:n pakolaissopimuksen mukaan henkilö, jolla on perusteltu aihe pelätä joutuvansa vainotuksi kotimaassaan (Miettinen/ Väestöntutkimuslaitos).

Tilastojen mukaan Oulussa voidaan siis todeta olevan kasvava maahanmuutto prosentti. Tällöin on hyvinkin ajankohtaista tutkia maahanmuuttajien ja suomalaisten välisiä suhteita ja niiden ilmiöitä. Olisi myös ensiarvoisen tärkeää lisätä kantaväestön tietoisuutta maahanmuuttajista ja heidän tavoistaan, jolloin maahanmuuttajien eri kulttuurit ja uskonnot muun muassa eivät olisi suomalaisille niin suuri asia. Tämän myötä rasismia ei todennäköisesti esiintyisi myöskään niin paljon. Suotavaa olisi myös järjestää tapahtumia, jonka kautta suomalaiset ja maahanmuuttajat tutustuisivat toisiinsa, jolloin kuilu heidän välissään pieneneisi. En ole ainakaan kuullut että Oulussa järjestettäisiin esimerkiksi monikulttuurisuus tapahtumia tai jos niitä on, niistä ei tiedoteta kovin kattavasti.

2.2 Erilaiset suhtautumistavat maahanmuuttajiin sekä rasismi

Mielestäni rasismi juontaa juurensa useimmiten pelosta erilaisuutta kohtaan. Sen voisi ajatella olevan tavallaan ihmisen puolustus reaktio kun hän kohtaa jotain erilaista, minkä käsittelyyn hänellä ei ole riittävästi työkaluja. Umayya Abu- Hanna kirjoittaa teoksessaan Multikulttuurisuuden käsikirja yleisesti kulttuurien välisestä erilaisuudesta. Hän kiteyttää asian seuraavasti: "On luonnollista tuntea epävarmuutta ja epäluuloa erilaisuutta kohdatessa. Mutta miten erilaisuuden kanssa tullaan toimeen?" (Umayya 2012, 33). Mielestäni tässä tullaan juuri siihen tärkeään asiaan millainen ihmisen toimintamalli on kun hän kokee joka päiväisestä elämästään poikkeavaa erilaisuutta. Päättääkö hän valita käyttöönsä rasistiset puolustuskeinot vai pystyykö hän käsittelemään erilaisuutta?

Ihmisten asenteisiin voi vaikuttaa moni asia; Minkälaisen kasvatuksen on saanut perheessä, miten koulussa on opetettu, minkälaisessa ympäristössä kasvaa ym. Mielestäni kaikkein tärkeintä olisi kuitenkin pyrkiä kaventamaan kuilua maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten välissä. Tutustuttaa heitä toisiinsa vaikkapa jonkun yhteisen toiminnan avulla. ”Mä haluaisin että niistä tuntuu, että me ollaan sama juttu. Että te ootte ihmisiä, me ollaan ihmisiä, te ootte Suomesta, me ollaan eri maasta, mitä väliä.” Tällaisia ajatuksia nousi eräältä 11-vuotiaalta irakilaiselta maahanmuuttaja pojalta kysyttäessä, että miten hän ajattelisi kiusaajilta saatavan pois rasistiset ajatukset.

Umayya määrittelee kirjassaan neljä suhtautumistapaa, joilla suomalaiset suhtautuvat maahanmuuttajiin. Jos vertaan suhtautumistapoja oman tuttavapiirini ajattelumalleihin puhuttaessa maahanmuuttajista, löytyy heiltä mielipiteitä joka kategoriaan. Ensimmäinen suhtautumistapa on neutraali. (Umayya 2012, 34). Tämä tarkoittaa sitä, että suhtautuu maahanmuuttajaan samalla tavalla kuin kehen tahansa muuhunkin. Se ei herätä ihmisessä voimakkaita tunteita. Ajattelisin itse kuuluvani tähän ryhmään. Olen tehnyt kaksi työharjoittelua paikoissa, joissa olin päivittäin tekemisissä maahanmuuttajien kanssa ja tällä hetkellä asuinalueellani kohtaan päivittäin maahanmuuttajia esimerkiksi käydessäni kaupassa. He ovat tulleet minulle niin tutuksi, että he eivät herätä minussa sen kummempia tunteita kuin muutkaan tuntemattomat ihmiset. En kuitenkaan tarkoita olevani välinpitämätön maahanmuuttajia kohtaan.

Toinen suhtautumistapa on nähdä heidät pelottavina ja vaativina (Umayya 2012, 36). Ihminen ei siis tiedä miten toimia, kun joutuukin yhtäkkiä tekemisiin täysin erilaisten ihmisten kanssa. Mielestäni ketään ei voi syyttää siitä että pelkää ulkomaalaista. Pelko on kuitenkin usein tahaton reaktio ja se voi johtua monesta eri asiasta. Ulkomaalaisen vahva kulttuuri tai uskonto voi esimerkiksi pelottaa erilaisuudellaan, muiden sanomiset ja mielipiteet maahanmuuttajista voivat myöskin saada aikaan pelkoa. Enemmän huomion arvoista on mielestäni se minkälaiseen käytökseen pelko johtaa. Vaikka joku pelkäisikin ulkomaalaisia, voi hän silti käyttäytyä heitä kohtaan neutraalista. Joku toinen sen sijaan voi ottaa käyttöönsä hyökkäävän toimintamalli kokiessaan tulleen jollakin tavalla uhatuksi.

Olen itse kotoisin hyvin pienestä kylästä Utajärveltä, jossa kävin aikoinani ala- ja yläkoulun. Sieltä mieleeni tuli hyvä esimerkki tällaisesta pelosta erilaisuutta kohtaan kun Utajärvellä järjestettiin konserttitapahtuma ollessani noin kymmenen vuotias. Tapahtuma toi pieneen kylään paljon vieraita muilta paikkakunnilta ja mukaan mahtui myöskin yksi tummaihoisen. Monikaan meistä kylän lapsista ei ollut ikinä aikaisemmin edes nähnyt tummaihoista ihmistä muuta kuin televisioin kautta. Muistan kun osa ystäväistäni lähti itkun kanssa kotiin ja me loput jäimme ihmeissämme tuijottamaan turvallisen etäisyyden päähän. Tällaisella pelolla on myös oma terminsä: Ksenofobia, eli vieraan pelko (Umayya 2012, 106).

Tällä hetkellä 11- ja 12- vuotiaat nuoremmat sisarukseni ovat Utajärvellä samaisessa koulussa ja heidän koulumaailmaansa mahtuu myös maahanmuuttaja taustaisia lapsia ja esimerkiksi Utajärven lukio toteuttaa kansainvälisiä projekteja. Aikaa ei ole kulunut kuin reilu kymmenkunta vuotta ja myöskin tämä pieni kylä alkaa niin sanotusti kansainvälistyä. Umayyan mukaan elämme taas uutta siirtymävaihetta kun yhteiskunta muuttuu monikulttuuriseksi (Umayya 2012, 224). Mielestäni on hienoa, että sisaruksillani tässä iässä ei ole samanlaista pelkoa erilaisuudesta kuin mikä itselläni oli.

”Käsitys omasta kulttuurista ja sen maailmankuvasta, tieto toisista kulttuureista, niiden käytännöistä ja maailmankuvasta ja oma suhtautuminen ja toisen henkilön suhtautuminen kulttuurieroihin” (Umayya 2012, 80). Umayya määrittelee kirjassaan edellä mainittujen asioiden olevan avainasemassa puhuttaessa kyvystä tulla toimeen eri kulttuuritaustaisten ihmisten kanssa. Mielestäni on erityisen tärkeää tuoda jo kehityksen varhaisessa vaiheessa lapselle tietoa eri etnisistä ryhmistä vaikka esimerkiksi piirrettyjen ja satujen kautta, erityisesti silloin jos lapsi ei kasva kovin monikulttuurisessa ympäristössä. Lapsi kasvaa kuitenkin aika tietämättömänä muista kulttuureista, koska koulumaailmassakin oikeastaan vasta yläkoulun puolella ryhdytään keskittymään maailman uskontoihin. Olisi tärkeää että tieto ja suvaitsevaisuus kasvatus lähtisi lapsen kotoa liikkeelle. ”Se mitä voitaisiin tehdä, on lisätä ymmärrystä omista lähtökohdista ja pyrkiä hahmottamaan edes jotain muiden lähtökohdista” (Umayya 2012, 80).

Kun ihminen on tekemisissä ulkomaalaisen kanssa, hän voi kokea sen myöskin jotenkin vaativana. Useimmiten joutuu kuitenkin käyttämään keskusteluissa eri kieltä ja pohjustamaan asioita perinpohjaisemmin kuin puhuessaan esimerkiksi oman maalaisen ihmisen kanssa. Ihminen joutuu tavallaan hetkellisesti pois omalta tutuksi tulleelta mukavuusalueeltaan. Usein kuitenkin kun ihminen poistuu omalta mukavuusalueelta, hän saa siitä kokemuksesta irti hyvin paljon positiivista. Voin itsekkin myöntää että mennessäni ensimmäisen kerran työskentelemään maahanmuuttajien pariin, suhtautumistapani maahanmuuttajia kohtaan oli hieman pelonsekainen, vaikka en kylläkään osannut määritellä mitä oikein pelkään. Työskennellessäni kaksi kuukautta pakolaisten kanssa, huomasin pelänneeni aivan turhaan. Kävimme loistavia keskusteluja ja opin heidän kulttuuristaan paljon.

Kolmas suhtautumistapa on luoda maahanmuuttajiin arvottomuuden hierarkia (Umayya 2012, 37). Ihminen yksinkertaisesti ajattelee maahanmuuttajan olevan alempiarvoinen kuin esim. suomalaiset. Tällaiselle ajatusmallille ei useimmiten ole olemassa mitään pätevää syytä esimerkiksi alempi koulutus tai vähäisempi työkokemus. Ihminen vain asettaa hänet omassa arvomaailmassaan alempi arvoiseksi kuin itsensä. Mielestäni tällainen arvottaminen on aika raju rasismin muoto. Usein myös tällaiset arvoajatuksukset ovat ihmisillä tiukasti mielessä ja he pitävät niistä vahvasti kiinni. Niitä on hankala muuttaa. Kun ihminen saa jostain ihmisryhmästä jonkin ensikäsityksen, se käsitys on useimmiten pysyvä ja mieliala harvoin vaihtuu.

Olen pistänyt merkille että erityisesti vanhat ihmiset syyllistyvät kolmanteen suhtautumistapaan. Kertoessani esimerkiksi isovanhemmilleni aikomuksestani tehdä opinnäytetyönä rasismitutkimus, isoäitini sanoi ensimmäisenä että eikö minua ollenkaan ällötä tai pelota olla heidän kanssaan tekemisissä. Vastatessani kieltävästi ja kysyessäni että miksi pitäisi, hän sanoi että koska he ovat hänen mielestään jotenkin likaisia. Isoisäni pitää tummaihoisia taas automaattisesti varkaina. Olen miettinyt että juontaako tämä juurensa jostakin keskiajan orjaasetelmasta vai voiko syy löytyä vaikkapa sota- ajasta Venäjää vastaan. Jos sieltä olisi jäänyt kytemään jokin pelko yleisesti ulkomaalaisia kohtaan. ”Siitä asti kun Suomi sai itsenäisyytensä, on pelätty sen menettämistä. Siksi konsensus on ollut täällä äärimmäisen tärkeä eloonjäämisstrategia (Umayya 2012, 62).

Näin Umayya analysoi kirjassaan yksimielisyyttä. Ehkä isovanhempani eivät tästä syystä edes uskalla muuttaa ajattelutapaansa.

Neljäs suhtautumistapa on pitää maahanmuuttajia vihollisina (Umayya 2012, 43). Tämän suhtautumistavan voidaan ajatella olevan rasismin ääripäästä. Kun ihmisellä on tällainen suhtautumistapa, hän yleensä haluaa satuttaa ”vihollisia” jotenkin. Tällaisesta ajattelusta voi syntyä pahimmillaan esimerkiksi vaikka henkistä tai fyysistä väkivaltaa maahanmuuttajia kohtaan.

”Mutta vaikka kuinka haluaisi olla tekemisissä vain samankaltaisten kanssa, nyky-yhteiskunnassa on osattava elää hyvin monien erilasten ihmisten kanssa.” (Umayya 2012, 34). Yleisesti koko Suomessa maahanmuutto on kasvussa koko ajan (Maahanmuuttovirasto, 2015.) Tilastojen mukaan maahanmuutto on myös kasvussa Oulussa, kuten aikaisemmin mainittiin. Voidaan sanoa että nykyään on enemmänkin harvinaista, että ei joutuisi jossain vaiheessa elämää tekemisiin maahanmuuttajan kanssa, esimerkiksi koulun, työn, kavereiden tai vaikkapa harrastuksen kautta. Siihen ajatukseen olisi jokaisen hyvä pyrkiä orientoitumaan.

Yleisesti rasismin voidaan ajatella tarkoittavan oletetun ihmisryhmän arvottamista esimerkiksi etnisen alkuperän, ihonvärin, kansalaisuuden, kulttuurin, äidinkielen tai uskonnon perusteella alempiarvoiseksi kuin muut ihmisryhmät (Punainen risti, Ei rasismille!- hanke). Rasismi on käsitteenä hyvin laaja-alainen ja rasismin ilmenemismuodot ovat moninaiset. Se voi olla fyysistä, henkistä kiusaamista esimerkiksi haukkumista, syrjimistä esimerkiksi jätetään toinen kylmästi kaveriporukan ulkopuolelle. On ensiarvoisen tärkeää että erityisesti kouluilla on nollatoleranssi kaikenlaiseen kiusaamiseen, erityisesti myöskin rasistiseen. Kaikenlaisiin ilmenemismuotoihin tulee puuttua välittömästi ja ryhtyä toimenpiteisiin niiden poistamiseksi.

Voidaan ajatella että karkeasti rasismi voidaan jakaa välittömään ja välilliseen rasismiin. Välitön rasismi on sitä, että käyttäytyään rasistisesti eri etnisen alkuperän omaavaa henkilöä kohtaan. Yleensä tällaisissa tilanteissa henkilö jota kohdellaan rasistisesti tietää varsin hyvin toiminnan johtuvan juurikin esimerkiksi erilaisesta ihon väristä. Välillinen rasismi on taas sellaista, missä eri etnisen

taustan omaava henkilö asetetaan eriarvoiseen asemaan tavallaan jonkun muun syyn varjolla. Maahanmuuttaja ei saa vaikkapa toimia asiakaspalvelu työssä hänen pukeutuessaan oman uskontonsa edellyttämällä tavalla, vaan pukeutumisen sanotaan haittaavan työntekoa vaikka vaatetuksella ei olisikaan mitään olennaista merkitystä työn kannalta. Välillinen ja välitön rasismi ovat kummatkin aivan yhtä vakavaa.

Suomessa lakikin kieltää rasismin. Rasistinen syrjintä on lain mukaan rangaistava rikos. Yhdenvertaisuuslaki määrittelee rasismin rikokseksi. ”Yhdenvertaisuuslaki (2004/ 21, 6 §) kieltää syrjinnän etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden, sukupuolisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Kukaan ei saa joutua huonompaan asemaan näiden asioiden vuoksi.” (Infopankki, syrjintä ja rasismi- tiedote).

Syrjinnän voidaan ajatella kuuluvan myös osaksi rasismia. ”Syrjintä mielletään useimmiten vähemmistölle tapahtuvaksi asiaksi enemmistön toimesta, mutta syrjintää voi kokea kuka tahansa eri syistä, myös omaksi mielletyn ryhmän sisällä (Tuija Itkonen ja Mirja-Tytti Talib 2103, 8). Edellinen viittaus oli Aito yhdenvertaisuus kouluissa, Syrjinnän vastainen pedagogiikka julkaisusta. Syrjinnän voidaan ajatella olevan useimmiten piilossa tapahtuvaa toimintaa. Siinä ei haukuta tai fyysisesti satuteta ketään, vaan yksinkertaisesti syrjitään jotain henkilöä jättämällä hänet yhteisön ulkopuolelle. Syrjintä on kuitenkin myös vakavasti otettava kiusaamisen muoto. On todettu, että opettajilla ja oppilailla on usein erilainen käsitys siitä, minkälainen käyttäytyminen on kiusaamista, syrjivää tai rasistista. Tämän takia yritykset puuttua asiaan jäävätkin helposti pinnallisiksi (Itkonen ym. 2013, 12). Opettajat ovat kasvattamisessa suuressa roolissa. Heidän tulee olla moniosaajia ja heiltä täytyy löytyä vahvaa taitoa lukea oppilaiden välistä käyttäytymistä, sekä pystyä sekä ehkäisemään että puuttumaan kaikenlaiseen kiusaamiseen.

2.3 Maahanmuutto kriittisyyttä Oulussa sekä maahanmuuttajien osuus rikoksista

”Maahanmuuttokriitikot halusivat paljastaa pinnanalaista toista todellisuutta, näyttää monikulttuurisuuden kauniiden tavoitteiden muita puolia—”. (Hannula 2012, 17). Lainaus Milla Hannulan teoksesta *Maassa maan tavalla*, maahanmuutto kritiikin lyhyt historia. Maahanmuuttokriittisyys ei siis aina tarkoita kuitenkaan automaattisesti rasistista ajattelumallia. Itse ajattelin sen olevan tavallaan ”uhkakeskeinen ajattelutapa”. Keskitytään enemmän puhumaan ja miettimään maahanmuuton negatiivisia vaikutuksia. Parhaimmillaan maahanmuuttokritiikki on kuitenkin järkipäätä ajattelua ja keskittymistä maahanmuuton mahdollisesti aiheuttamiin realistisiin uhkiin. Joillakin tosin maahanmuuttokritiikki voi valitettavasti kääntyä enemmän rasismin puoleen ja tällöin ei enää puhuta maahanmuuttokriittisyydestä vaan toiminta ja ajattelumallit ovat suoranaisesti negatiivisia/ vihamielisiä maahanmuuttajia kohtaan. Maahanmuuttokriittisyys ja rasismi eivät siis ole sama asia.

Erityisesti netissä erinäisillä keskustelupalstoilla on viime aikoina ollut todella rajua rasismi keskustelua sekä maahanmuuttokritiikkiä. ”Maahanmuuttokriittisen ajattelun synty tapa ja luonne on ollut uudenlainen viestintätapojensa vuoksi: kritiikki on syntynyt paljolti internetin keskustelusivustoilla. ” (Hannula 2012, 8). Internet mahdollistaa sen että ihmisten on todella helppo kirjoittaa omia mielipiteitään keskustelupalstoille anonyymisti. Olisi kuitenkin tärkeää pitää hyvän käytöksen säännöt mielessään vaikka kirjoitetaankin nimimerkin turvin.

Tämän tyyliiset keskustelut johtuvat Oulun alueella erityisesti maahanmuuttajien tekemistä vakavistakin rikoksista. Esimerkiksi vuonna 2013 maahanmuuttaja taustainen mies oli mukana palkkasurmassa Oulussa (Kemppainen/ Kaleva 23.2.2014). Tuorein tapaus on kun somalitaustainen mies surmasi Oulussa kaksi ihmistä (Kaleva, 15.01.2015). On ymmärrettävää että tällaiset tapahtumat puhuttavat paljon ihmisiä, oli tekijä sitten kuka hyvänsä. Edellä mainitut kamalat tapahtumat ovat aina ei-toivottuja. Täytyy myös pitää mielessä, että kun tapahtuu tällainen todella kamala tapahtuma, on tärkeää myöskin että ihmiset puhuvat tuntemuksistaan ja ajatuksista. Sen voidaan ajatella olevan osa asian käsittely prosessia. Omat mielipiteet vain täytyisi muistaa pitää asiallisena ja tiedos-

taa että kenenkään syyllistäminen ei auta asiaa. Erityisesti kun asiasta keskustellaan julkisesti.

Jopa omasta tuttavapiiristäkin on noussut hyvin rasistisia kommentteja erityisesti somalitaustaisen miehen tekemistä surmista. Ymmärrän kyllä myöskin sen kannan ettei ole oikeutettua, että maahanmuuttajat tekevät rikoksia Suomessa, mutta samalla tavalla se ei ole oikeutettua suomalaisenkaan tekemänä. Olisi kuitenkin tärkeää pitää mielessä se asia, että maahanmuuttajatkin ovat ihmisiä samalla tavalla kuin suomalaisetkin ja kun tulee esiin tällaisia ei-toivottuja rikoksia, tulee mielestäni keskittyä miettimään syitä tapahtumiin. Näin kuitenkin toimittaisiin myös jos tekijä olisi kantasuomalainen. Tulee ryhtyä miettimään esimerkiksi että onko maahanmuutto työtä syytä muuttaa jotenkin, ovatko mielen-terveys palvelut maahanmuuttajien saatavilla, miten maahanmuuttajat viihtyvät Oulussa ja yleisesti Suomessa jne. Aina syytä tapahtumiin ei tietenkään saada selville, mutta on kuitenkin tärkeää että ihmisten hyvinvointi olisi kunnossa ja yhteiskunta pyrkisi sitä kautta ennalta ehkäisemään kaikin keinoin tällaisia tapahtumia.

1998 syntyneen Suomen Sisun julkilausumassa kerrotaan seuraavaa: ”Suomen Sisun tavoitteena on koota yhteen kansallisesta ajatteleva suomalainen nuoriso ja kasvattaa jäsenistään Suomen kansaa, kieltä, kulttuuria, luontoa, historiaa ja sukulaiskansoja kunnioittavia kansalaisia” (Hannula 2012, 30). Hannula on kirjassaan haastatellut Suomen Sisun jäseniä ja kysynyt heidän mielipiteitään maahanmuuttoon liittyen sekä poiminut jäsenten keskusteluja Suomen Sisun keskustelusivustoilta. Suomen Kansan Sinivalkoiset- puolueen turkulainen johtaja oli kirjoittanut Suomen Sisun keskustelusivuilla seuraavasi: ”Jos tullaan maahan, on oltava etukäteen työpaikka ja asunto hankittuna sekä opittuna maan kieli. Rajalla nimi paperiin, että noudattaa maan tapoja, lakeja ja kulttuuria” (Olavi Mäenpää, 18.12.2002). Monet tuttavani samaistuvat Mäenpään mielipiteisiin. Maahanmuuttajat ovat tervetulleita Suomeen jos he noudattavat Suomen lakia, tekevät töistä ja yleisesti ovat mukana yhteiskunnassa. Kaikista suurin ongelma ihmisille vaikuttaa olevan maahanmuuttajat, jotka ”oleskelevat” Suomessa sosiaaliturvan voimin.

Paljon on ollut puhetta myöskin maahanmuuttajien tekemistä rikoksista ja siitä onko maahanmuuttajien osuus rikoksissa oikeasti iso vai uutisoiko media vain näyttävämmiin maahanmuuttajien tekemiä rikoksista lietsoakseen kansaa. Päätin hieman selvittää maahanmuuttajien osuutta rikoksiin yleisesti Suomessa. Kolme suurinta prosenttiosuutta olivat: Veropetos 34,4 prosenttia, törkeä varkaus 32,8 prosenttia sekä salakuljetus 31,6 prosenttia (Mikko Aaltonen, Ville Hinkkanen, Martti Lehti ja Marianne Oksanen 2014, 5). Tieto löytyi Ulkomaalaisten rikollisuus Suomessa vuosina 2009- 2012 Oikeuspolitiikan tutkimuslaitoksen julkaisusta, jossa oli lainattu tilastokeskuksen tilastoa ulkomaalaisten prosentti osuudesta kaikissa rikoksissa vuosina 2009- 2012. Olisi ollut mielenkiintoista jos käytettävissä olisi ollut myöskin tuoreempia tilastotietoja.

Prosenttiosuuksista voidaan olla montaa mieltä. Toisaalta luvut ovat aika suuret mietittäessä kuinka pieni maahanmuuttajien osuus Suomen väestöstä loppujen lopuksi on. Kuitenkin valtaosa rikoksista on yhä kantasuomalaisten tekemiä. Kirjoitin aiemmin Oulussa kuohuvista maahanmuuttokriittisyydestä keskusteluista, jotka saivat tuulta alleen erityisesti viime keväänä tapahtuneesta somalitaustaisen miehen tekemistä surmista. Todellisuudessa kuitenkin maahanmuuttajien prosenttiosuus henkirikoksissa on tilastokeskuksen tilaston mukaan hyvin pieni: 0,4 prosenttia (Aaltonen ym. 2014, 5). Toisaalta sen vuoksi surmat varmasti myös puhuttavatkin ihmisiä niin paljon. Ihmiset eivät ole tottuneet että maahanmuuttaja ovat mukana näin vakavissa rikoksissa. On toivottavaa että tämä prosenttiosuus myös pysyy pienenä.

3 TUTKIMUS

3.1 Tutkimusmenetelmä

Päädyin kvalitatiiviseen tutkimukseen, koska koin että rasismien tutkiminen on aiheena sellainen mistä saan enemmän irti jos lähestyn asiaa kvalitatiivisella kuin kvantitatiivisella tutkimusmenetelmällä. Tulin siihen tulokseen että saan tutkimusjoukosta parhaiten tutkimani asiat esille yksilöhaastatteluiden avulla. ”Ominaista kvalitatiiviselle aineistolle on sen ilmaisullinen rikkaus, monitasoisuus ja kompleksisuus.” (Alasuutari 1999, 84). Viittaus Pertti Alasuutarin teoksesta Laadullinen tutkimus. Mielestäni tämä pitää hyvin paikkaansa ajatellen

omankin tutkimukseni aineistoa. Sain haastatteluista paljon irti, mutta oma haasteensa oli haastatteluiden litteroinnissa ja analysoinnissa. Ensi arvoisen tärkeää on myös litteroida haastattelut juuri siten kuin haastateltavat ovat kertoneet. ”Laadullisen aineiston analyysit ovatkin yleensä deskriptiivisiä eli kuvailevia” (Eskola ja Suoranta 2000, 139). Viittaus teoksesta Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Itselläni oli myös haasteena se että analysoidessani haastatteluita analysointi lähti helposti rönsyilemään jos en pitänyt tarkasti tutkimuskysymystä mielessäni. Litterointi tarkoittaa siis haastatteluiden puhtaaksi kirjoittamista, jolloin vastauksia on helpompi teemoitella ja analysoida.

Haastatteluista ei ollut montaa joten teemoittelu ei ollut kovin haastavaa. ”Teemoittelun avulla saadaan esiin siis kokoelma erilaisia vastauksia” (Eskola ym. 2000, 179). Opinnäytetyössäni ei noussut esille kovin montaa pääteemaa. Erotettavissa oli oikeastaan vain kolme pääteemaa: Lapsi on nähnyt rassistista kiusaamista, lasta itseä on kiusattu rassistisesti, lapsi ei ole nähnyt eikä itseä ole kiusattu. Näistä pääteemoista lähdin tarkemmin tyypittelemään rasismin ilmenemismuotoja ja tilanteita. Niistä lisää myöhemmissä kappaleissa joissa analysoin haastatteluista.

Mietin myös sitä että onko neljä haastattelua määrällisesti liian vähän, mutta toisaalta sain haastatteluista tarvittavia vastauksia kysymyksiini. ”Kvalitatiivinen aineisto on riittävä, kun sama asia alkaa toistumaan esimerkiksi haastatteluissa” (Hirsjärvi, Sajavaara & Remes 2007, 177). Tällainen vinkki haastatteluiden riittävydestä nousi esiin Tutki ja kirjoita teoksesta. Tekemissäni haastatteluissa nousi myös esiin samoja asioita, vaikka niitä ei määrällisesti kovin montaa ollutkaan. Täten koen että tutkimusaineistoni on riittävä. Tutkimukseni tarkoitus ei kuitenkaan ole tehdä mitään suuria johtopäätöksiä rasismin tilanteesta Rajakylän alueella, vaan enemmänkin tuoda esiin lasten kokemuksia kyseisistä tilanteista.

Ennen kysymysten esittämistä varmistin vielä, että sopiihan haastateltavalle että käytän nauhuria ja kerroin yleisesti rasismin määritelmän, jotta haastateltaville on varmasti selvää mistä puhutaan. Minulla oli kolme pääasiaa joita tutkin, jotka mainitsinkin johdanto kappaleessa. Tutkiessani näitä pääasioita, esitin haastatteluissa myös muita taustakysymyksiä.

Tutkimusta tehdessä tutkijalla voi olla monia tarkastelutapoja suhteessa tutkimukseen. Koen että oma tarkastelutapani tutkimukseeni työn aikana on ollut niin sanottu suhteita osoittava tarkastelutapa, jolloin tutkimuksellani etsin syitä eri ilmiöihin ja tutkin ilmiöiden suhteita (Hirsjärvi ym. 2007, 39). Työlläni tutkin erityisesti rasismien ilmentymistilanteita ja sen moninaisia ilmenemismuotoja sekä muita siihen liittyviä tekijöitä ja suhteita. Tutkimuksellani tuon ilmi uutta tietoa. Uuden tiedon tuottamisen mukaan tutkimukseni voidaan siis luokitella niin sanottuun perustutkimukseen. ”Tutkimus ei pyri ensisijaisesti käytännön tavoitteisiin, vaan tutkimus tehdään itse uuden tiedon vuoksi, se tuottaa jotain uutta tekijälleen” (Hirsjärvi ym. 2007, 19). Minulla ei siis ole olemassa varsinaista tutkimusongelmaa, vaan teen tutkimukseni omasta mielenkiinnosta ja sen ajankohtaisesta aiheesta, sekä tuottamaan uutta ja ajankohtaista tietoa liittyen rasismiin.

3.2 Tutkimusjoukko ja tutkimusalue

Tapasin Rajakylän koululla rehtorin ja koulumentorin joiden kanssa yhdessä mietimme mahdollista tutkimusjoukkoa. Kanslisti toimitti meille listan kaikista maahanmuuttaja taustaisista lapsista jotka opiskelevat Rajakylän koulussa. Heistä valittaessa tutkimusjoukkoa täytyi ottaa huomioon monia asioita. Haluan rajoittaa tutkimukseni vain ala- tai yläkoululaisiin ja onko koululaisella tarpeeksi hyvä suomen kielen osaaminen jotta haastattelu voidaan toteuttaa onnistuneesti. Tärkeää on myös miettiä sellainenkin seikka että miten uskonto vaikuttaa haastatteluun (vastaan saattaa tulla esimerkiksi sellainen tilanne että uskonto edellyttää haastateltavaa olemaan niin kohtelias, jolloin ei välttämättä voida saada totuudenmukaisia vastauksia.) Tulee myös pohtia ketkä lapsista ovat mahdollisesti kiinnostuneita tulemaan mukaan tutkimukseen ja onko se positiivinen vai negatiivinen asia että mahdolliset haastateltavat olisivat minulle jo ennestään tuttuja.

Rajasimme listasta sellaiset oppilaat, joiden ajattelimme olevan sopivia tutkimusta varten. Kerroin jokaiselle oppilaalle jonka olin ajatellut osallistuvan haastatteluihin henkilökohtaisesti mistä tutkimuksessa on kyse ja mihin sitä käytetään. Kerroin myös että haastateltavan nimi ei tule missään vaiheessa kenen-

kään tietoon ja painotin että osallistuminen on vapaaehtoista. Jos lapsi oli halukas tulemaan haastateltavaksi, annoin hänelle haastatteluun lupakirjeen kotiin vietäväksi. Kirjeessä kerroin samat asiat mitkä lapselle ja pyysin palauttamaan vastauslomakkeen koululle, josta vanhempi pystyi vastaamaan rasti ruutuunperiaatteella antaako suostumuksen lapsen haastatteluun.

Aluksi ajattelin että haastateltavia olisi kuusi lasta, mutta yksi lapsi ei saanut kotoa lupaa ja toinen ei halunnut osallistua. Pistin merkkeille kysyessäni lasten kiinnostusta osallistua haastatteluun, että he kavahtivat hyvin paljon sanaa rasismi. Kun olin jutellut parin lapsen kanssa, päätin muotoilla asiani hieman eri tavalla seuraavia mahdollisia haastateltavia varten. Aikaisemmin olin kysynyt lapsilta heidän kiinnostusta osallistua rasismitutkimukseen. Päätin kysyä seuraavilta lapsilta heidän kiinnostusta osallistua ihon väriin perustuvaan syrjintä tutkimukseen. Lasten reaktioissa oli iso ero. Loppujen lopuksi sain neljä sopivaa haastateltavaa.

Kaksi haastateltavista olivat minulle entuudestaan tuttuja. Minulla oli olemassa tietynlaiset hypoteesit ennen haastatteluita juuri sen vuoksi, että olin voinut tarkkailla maahanmuuttaja lasten käytöstä kahden kuukauden ajan Rajakylän nuorisotalolla. Monet tutkijat (mm. Borg & Gall) ajattelevat, että hypoteesin asettaminen ja analysointi ovat tehokkaimmat tavat lähestyä tutkimusta (Hirsjärvi ym. 2007, 154). Itse en oikein kokenut tutkimukseni kannalta hypoteesista olevan hyötyä tai haittaa. Haastatteluissa ilmenneitä vastauksia ajatellen hypoteesini olivat osittain oikeassa ja väärässä. Minulla ei ollut aikaisemmin niin tarkkaa kuvaa esimerkiksi tilanteista, joissa rasismia ilmenee.

Toteutin tutkimukseni Oulun kaupunginosassa nimeltä Rajakylä. Työssäni tutkin nimenomaan tällä alueella ilmenevää rasismia, joten työni on alueellisesti rajattu. Rajakylän kaupunginosa kuuluu Oulun pohjoispuoleen ja se on hieman yli 4000 asukkaan kaupunginosa (Wikipedia). Rajakylä kuuluu niin sanottuun ”vanhaan Ouluun”, joka on siis kuulunut Ouluun jo ennen 2013 vuoden kuntaliitosta.

Rajakylä on rakennettu pääosin 1970- luvulla, mutta Leila Strömbergin julkaisemassa Oulun kaupungin Rajakylän lähiöuudistuksen 1996- 1999 loppurapor-

tissa kerrotaan 2000- luvulla toteutuneen lähiöuudistuksen myötä Rajakylässä jatkuneen uudelleen rakentaminen ja asuntojen saneeraus aina 2000- luvun alkuun (Strömberg 2000, 18). Rajakylä koostuu suurilta osin juurikin kaupungin vuokraamista kerros- ja rivitalo asunnoista, minkä vuoksi alue vetää maahanmuuttajia edullisen vuokrataso vuoksi. Asun itse myöskin Rajakylässä ja aikaisemmin olen asunut siellä myöskin vuosina 2011- 2012. Kun viime syksynä palasin Rajakylään, ainakin omasta mielestäni katukuvassa näkyi enemmän maahanmuuttajia kuin muutama vuosi taaksepäin. Rajakylästä löytyy myös kattavat palvelut (päiväkodit, ala- ja yläkoulu, lukio, nuorisotalo, kaupat, terveyskeskus, sosiaalipuoli, vanhainkoti, kirjasto ym). Kaikki palvelut keskittyvät juurikin kerrostalojen läheisyyteen.

3.3 Haastatteluiden taustatietoa

Haastateltavana oli siis neljä lasta iältään 9v, 10v, 11v ja 13v. Haastateltavista yksi oli tyttö ja kolme poikaa, he ovat kotoisin Irakista ja yksi Sudanista. Haastateltavista kaksi oli asunut pienestä pitäen Suomessa ja kaksi oli asunut noin neljä vuotta. Olin noin kaksi viikkoa ennen haastatteluja käynyt kysymässä lasten halukkuutta osallistua tutkimukseen ja antanut heille kotiin vietäväksi vanhemmille lupalaput haastatteluista varten. Lapset palauttivat laput Rajakylän koulumentorille, joka puolestaan otti minuun yhteyttä ja ehdotti lasten lukujärjestyksiin sopivia mahdollisia haastatteluajoja.

Haastattelut itsessään eivät kestäneet kuin noin 5-7 minuuttia. Haimme lapset yksitellen luokistaan ja menin haastateltavan kanssa kahdestaan tyhjään luokkatilaan. Palautin lapsen mieleen mistä on kyse kertomalla tutkimuksestani ja haastattelukysymyksistä. Kerroin myös miksi teen tällaisen tutkimuksen. Painotin myös sitä, että vaikka keskustelut nauhoitetaan, lapsen nimi ei tule mihinkään muiden nähtäväksi. Näytin lapselle nauhuria ja varmistin että saanhan käyttää sitä. Ennen haastatteluista kerroin myöskin rasismien määritelmän lapselle ymmärrettävästi: ”Ihonväriin perustuvaa syrjintää tai kiusaamista. Kiusataan siis, jos toinen on vaikka eri maasta kuin itse. Kiusaaminen voi olla fyysisitä esim. tönimistä, henkistä esim. haukkumista tai jätetään vain ulkopuolelle kaveriporukasta”. Itselleni tuli yllätyksenä kuinka moni lapsi ei kuitenkaan tuntunut tietävän mitä tarkoittaa rasismi. Haastatteluiden aikana ei ilmennyt ongelmia ja

kaikki sujui hyvin. Lapsista oli ehkä hieman aistittavissa jännitystä haastattelu tilanteissa. Olin myös yllättynyt siitä kuinka hyvin loppujen lopuksi sain lapset mukaan haastatteluun.

Kaiken kaikkiaan kysymyksiä oli kymmenen, joissa kysyttiin seuraavia asioita; sukupuoli ja ikä, mistä maasta on kotoisin, kuinka kauan on asunut Suomessa, oletko kokenut/ nähnyt rasismia Rajakylän alueella, minkälaista rasismi on ollut, missä sellaista on tapahtunut, kenen toimesta (tuttu/ tuntematon), miten olet toiminut tilanteessa, oletko kertonut asiasta jollekin, millaisia ajatuksia tilanne herätti ja miten toivoisit rasismiin puututtavan. Haastattelun jälkeen kysyin jäikö lapselle mieleen jotain muuta mitä hän haluaisi vielä sanoa tai kysyä ja kiitin osallistumisesta.

Kolme lapsista vastasi hyvin ja kattavasti kysymyksiini ja täydensi vastauksia myös oma- aloitteisesti. Yksi lapsi kielsi totaalisesti edes nähneensä rasistista kiusaamista. Hänen kohdallaan oli aistittavissa jännitystä ja hän oli hieman hermostuneen oloinen, joten jäin miettimään että eikö hän uskaltanut puhua vai oliko asia todellakin niin että hänellä ei ollut mitään puhuttavaa asiaan liittyen. Kaikkien haastateltavien suomen kielen taito oli hyvä ja ymmärsin hyvin mitä he puhuivat. Sanoin myös haastatteluiden alussa haastateltaville että pyytäkää kysymys uudestaan jos ette ymmärrä. Pyrin myös itse puhumaan selkeästi ja muotoilin kysymykset helposti ymmärrettäviksi.

4 HAASTATTELUIDEN TULOKSIA JA ANALYSOINTIA

4.1 Kiusaamisen ilmeneminen ja kiusaajat

Kysyttäessä lapsilta, että ovatko he kokeneet tai nähneet rasistista kiusaamista Rajakylän alueella he vastasivat seuraavasti:

”No en ite, mutta oon nähnyt” (tyttö 13v).

”Joskus ku mää olin vähä nuorempi. Joskus vuonna 2013” (poika 10v).

”Joo, ku mää olin ykkösellä tai kakkosella” (poika 11v).

”Ei mua oo, enkä oo nähnyt” (poika 9v).

Vastauksista oli erotettavissa kolme selkeää pääteemaa. Ensimmäinen teema oli että lapsi on nähnyt toisia kiusattava, toinen teema oli että lasta itseä on kiusattu aikaisemmin ja kolmas teema, että lasta ei ole kiusattu eikä hän ole nähnyt kiusaamista. Mielessäni kävi myös ajatus siitä että vaikka lapsi olisi aivan viime aikoinakin nähnyt rasistista kiusaamista tai häntä itseään kiusattaisi, kertoisiko hän siitä. Vai voisiko vastauksista päätellä sellaisen positiivisen asian että rasismien ilmentyminen olisi vähentynyt aiemmista vuosista Rajakylän alueella. Se olisi tietenkin toivottavaa. Olisi ensiarvoisen tärkeää että kouluissa olisi nollatoleranssi kaikenlaiseen kiusaamiseen.

Kysyttäessä minkälaista rasistinen kiusaaminen on ollut, nousi esiin seuraavalaisia vastauksia:

”Et ne keksi niille niinku semmoset haukkumislaulut, että ne kiusaa niitä silleen” (tyttö 13).

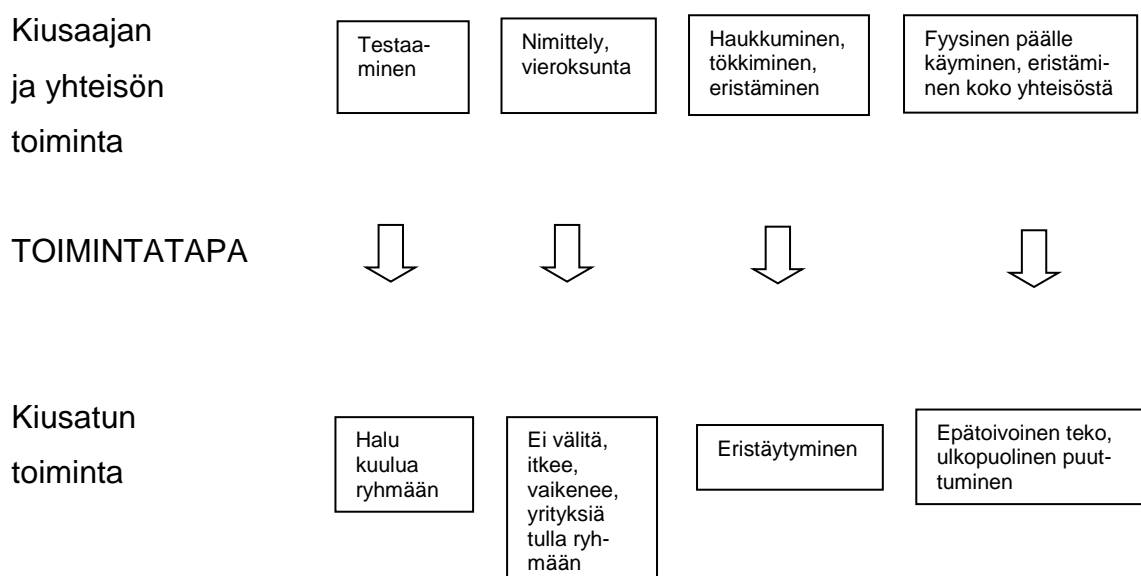
”No haukkumista” (poika 10v).

”Katoppa, ku mää olin ykkösellä tai kakkosella nii mun kaverit tai ei ne ees ollu mun kavereita, mää aina kysyin niiltä: -Miks te inhootte mua? Mkä mää oon, mää oon sama ku te; Ihminen! Nii ne sano mulle että: -Sä et oo ihminen, sää oot mustalainen! Sit ne alkaa nauraa mulle ja joskus mulla tulee paha mieli. Sit mä alan kertoa opettajalle semmoset jutut. Mutta täällä on jotkut sama kuin minä; Erimaalainen. Ja mää voin jutella niitten kaa, et se on kiva jutella mun omalla kielellä niitten kaa. Mää oon myös nähny ku muita haukutaan ja mustalaisia fyysisesti kiusataan” (poika 11v).

Vastauksia leimasi vahvasti yksi pääteema, jonka mukaan kiusaaminen on ollut enemmänkin henkistä. Mielestäni henkinen kiusaaminen on ehdottomasti aivan yhtä vakavaa kuin fyysinenkin. Se saa lapsen tuntemaan itsensä alempiarvoiseksi kuin muut, erityisesti sellaisissa tapauksissa kun kiusaamisen taustalla

on eri etninen tausta. ”Rasismin kokemuksissa ei ole kyse vain yksittäisistä kokemuksista tai ongelmista vaan rasismin kokemukset vaikuttavat lapsen hyvinvointiin laajasti ja heikentävät sitä” (Kanniainen ja Markkula, 2103). Mielestäni edellä mainitut rasisminvastaisentyön asiantuntijat kirjoittivat Pelastakaa lapset Ry:n sivustolla lasten kokemasta rasismista hyvin osuvasti. Kaikenlainen kiusaaminen on aina vakava uhka lapsen kehitykselle ja koulumenestykselle, sekä koko kouluyhteisölle.

Aito yhdenvertaisuus kouluissa, Syrjinnän vastainen pedagogiikka julkaisussa oli mielestäni hyvä ja havainnollistava kaavio siitä miten kiusaajan käytös vaikuttaa kiusatun toimintaan:

(Kuvio 2. Kiusaaminen prosessina Hamarus 2006, Tuija Itkonen ym.2013, 14).

Aluksi kiusaaja usein testaa uhriaan, tässä tilanteessa kiusaaminen ei ole vielä niin ”vakavaa”. Kiusatulla itsellä on tässä vaiheessa useimmiten halu kuulua ryhmään ja monet kiusatut yrittävätkin ”todistella” kiusaajille ansaitsevansa paikkansa ryhmästä. Seuraavana kiusaajat alkavat esimerkiksi nimitellä ja vie-roksua uhria, tässä vaiheessa kiusatun toiminta riippuu usein hänen defenssis-

tään eli minän puolustuskeinosta, joita on monenlaisia (Ahola/ tiedostamaton, defenssit). Kiusattu voi esimerkiksi olla välittämättä, itkeä tai jatkaa ”todistelua” ryhmään kuulumisen puolesta.

Seuraavana kiusaajien toimesta kuvioihin voi tulla esimerkiksi haukkumista, pieni muotoista fyysistä kiusaamista ja ryhmästä eristämistä. Tämän toiminnan seurauksena uhri useimmiten lakkaa yrittämästä kuulua ryhmään ja hän myöntyy kiusaajan tahtoon, eli eristäytyy ryhmästä. Viimeisinä kiusaamisen muotoina voi olla niinkin vakavia tapahtumia kuten, fyysinen päälle käyminen ja eristäminen koko yhteisöstä. Tällöin myös seuraukset voivat olla vakavia. Uhri voi ajautua johonkin epätoivoiseen tekoon tai viimeistään tässä vaiheessa mukaan täytyisi tulla ulkopuolisen puuttuminen.

Kysyttäessä missä rasistista kiusaamista on tapahtunut, nousi esiin seuraavia vastauksia:

”No ainaki kouluaikana käytävillä oon nähny” (tyttö 13).

”No koulussa on tapahtunut ja ulkonakin, mutta se on loppu nyt” (poika 10v).

”Koulussa ja pihalla” (poika 11v).

Vastauksista oli erotettavissa vahva pääteema, jonka mukaan suurin osa kiusaamisesta tapahtuu koulun alueella. Koulukiusaaminen on vakava uhka myös lapsen koulumenestykseen ja opiskelu motivaatioon. Jokaisella lapsella on kuitenkin oppivelvollisuus ja kouluun on pakko mennä, minkä vuoksi on tärkeää että koulun tulisi olla sellainen paikka mihin lapsi menee mielellään. Koulukiusaamisen vuoksi asia ei monesti kuitenkaan ole niin. ”Sosiaalinen peilautuminen ja lapsen tai nuoren kanssa työskentelevien aikuisten peilaus vaikuttaa vahvasti lapsen ja nuoren minäkuvaan, Winnicott 1971” (Itkonen ym. 2013, 15). Jos lapsi saa sosiaalisessa kanssakäymisessä muiden lasten kanssa jatkuvasti negatiivisia mielipiteitä itsestään, ei hän pysty itsekkään hyväksymään tai kunnioittamaan itseä sellaisen kuin on, mikä on todella huolestuttavaa. Lapsi voi alkaa pahimmassa tapauksessa uskomaan kiusaajia ja ajatella syyn kiusaamisen olevan itsessä. ”Jatkuva negatiivinen peilautuminen johtaa toivottomuuteen

ja oman minän ja kykyjen aliarvioimiseen, jotka vuorostaan johtavat alhaisiin tavoitteisiin, turhautumiseen ja koulumenestyksen heikkenemiseen (Itkonen ym. 2013, 16).

Monesti saatetaan vähätellä yksittäisten lasten kiusaamista. Ajatellaan että jos lapsella on muuten hyvät perhesuhteet ja asiat kunnossa, eivät yksittäiset kiusaamiset ole niin vakava asia. Kuitenkin tosiasia on että vähäisetkin negatiiviset sanomiset peittoavat usein positiiviset asiat, vaikka niitä olisikin enemmän. ”Valitettavasti negatiivisen palautteen voima on tehokas ja perheen antama positiivinen palaute ei välttämättä riitä kompensoimaan päivittäistä negatiivista kohtelua” (Itkonen ym. 2013, 16). Jokaisella lapsella tulisi olla oikeus mennä kouluun ilman pelkoa kiusaamisesta. Lapset eivät monesti ymmärrä että kuinka paljon mielipahaa leikkimielinenkin kiusaaminen voi toiselle aiheuttaa ja kuinka vakavat kiusaamisen seuraamukset voivat olla.

Kysyttäessä siitä onko kiusaaja ja kiusattu olleet tuttuja vai tuntemattomia keskenään, sain seuraavia vastauksia:

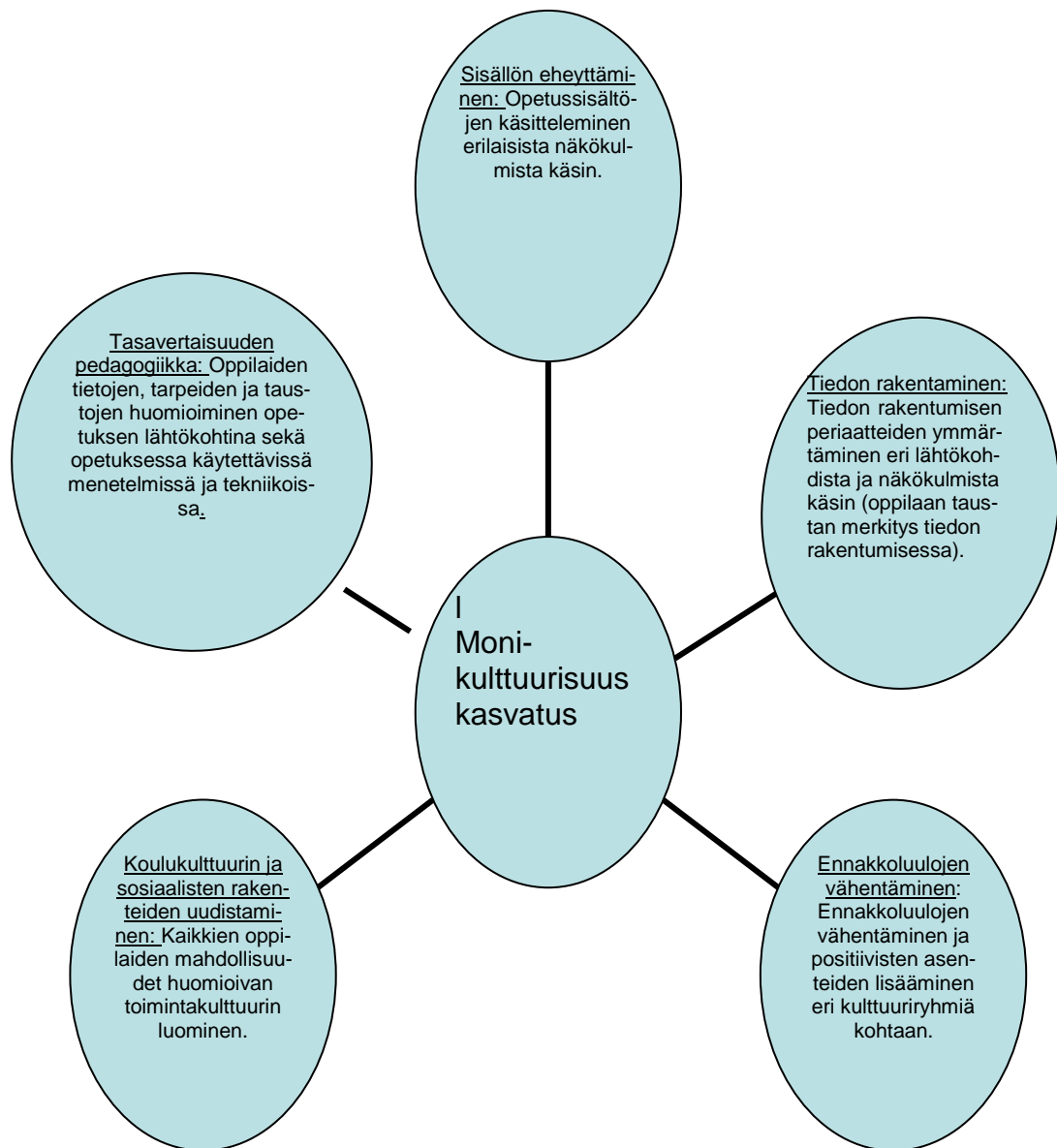
”No ne ollu niinku tuttuja, mutta ei silleen niinku parhaat kaverit vaan silleen niinku kaverit kuitenkin” (tyttö 13v).

”No joskus kaveri kiusannut, mutta ei ne enää ja joskus koulussa tuntematon” (poika 10v).

”Jotkut tuttuja ja jotkut tuntemattomia” (poika 11v).

Vastauksista nousi esiin kaksi pääteemaa. Rasistista kiusaamista on siis ollut sekä tuttujen, että tuntemattomien toimesta. Ajattelisin että lapsen kannalta ei ole olennaista eroa onko kiusaaja tuttu vai tuntematon, seurauksena on kuitenkin paha mieli. Toisaalta tuttujen kiusaajien kanssa ollaan usein enemmän tekemisissä (esimerkiksi luokkakavereita), jolloin kiusaaminen voi olla enemmän toistuvaa samojen ihmisten toimesta. Koulun tulisi pyrkiä siihen että kiusaamista ei tapahtuisi kenenkään toimesta. Ei tuttuja, eikä tuntemattomia kohtaan. Aito yhdenvertaisuus kouluissa, Syrjinnän vastainen pedagogiikka- julkaisussa oli

mielestäni todella tärkeä James Banksin tekemä monikulttuurisuuskasvatuksen malli:

(Kaavio 1: Monikulttuurisuuskasvatuksen ulottuvuudet Banks 2006. Tuija Itkonen ym. 2013, 17).

Mielestäni tässä kaaviossa nousee esiin tärkeitä asioita, joita erityisesti koulujen tulisi noudattaa. Ennakkoluulojen vähentäminen on todella tärkeä rasistisen kiusaamisen ehkäisyn muoto. Kun lasten tietoa eri etnisistä taustoista lisätään, pelko erilaisuutta kohtaan ei ole enää niin vahvaa. Erilaisia etnisiä taustoja omaavat lapset rakentavat tietoa usein eri tavalla ja heidän oppimisprosessi voi erota suomalaislasten tavoista oppia. Opetuksessa tulee ottaa huomioon esimerkiksi kielimuuri ongelmat, täytyy pitää huoli siitä että kaikilla oppilailla on tasavertaiset edellytykset opetuksen ymmärtämiseen ja sitä kautta tiedon rakentamiseen. Koulumaailma on myöskin muuttunut paljon vuosien saatossa. Koulut monikulttuuristuvat ja koulujen tulisi pysyä muutoksessa mukana. Täten koulukulttuurin ja sosiaalisten rakenteiden uudistaminen on tärkeää, jotta pysytään niin sanotusti ajan hermolla.

4.2 Lasten toiminta ja ajatukset kiusaamistilanteessa

Kysyttäessä miten itse/ kiusattu on toiminut kiusaamistilanteessa, vastauksista nousi esiin seuraavaa:

”No niinku yrittää hakata, mut sitte joku opettaja puuttuu siihen. Mut se ei niinku selviä, koska vaikka opettaja yrittää selvittää tätä hommaa, niin sitten se taas tulee uudestaan ja uudestaan. Ja sen takia niitä tyyppejä kun niitä kiusataan, niin ne ei vaan kerro. Enkä mää voi puuttua siihen. Sitten ne kelle on tehty ne haukkumislaulut, ne yrittää silleen niinku laulaa myös mukana itsestä, ettei muut tietäis että niillä on paha olo ja ne yrittää esittää että niillä ei oo paha mieli” (tyttö 13v).

”No menin aina kotiin, aina kun ärsytti. Oli paha mieli ja ärsytti” (poika 10v).

”Kato ku se yks tyyppi haukku sitä ekaksi. Sitten tuo yks tyyppi haukku sen äitiä, sitten siitä on käyty tappelu. Sitten ku ne suomalaiset näki että niiden kaveri tappelee jonku somalialaisen kanssa, ne sitten niinku kävi kimppuun. Sitä somalialaista lyötiin” (poika 12v).

Vastaukset ovat aika erilaisia keskenään, niistä ei ole erotettavissa yhteneväistä pääteemaa. Mielestäni 13- vuotiaan tytön haastattelussa on erittäin huolestuttavaa että kiusatut katsovat parhaaksi olla kertomatta kiusaamisesta kenellekään, koska he kokevat että kiusaamistapaukset eivät selviä kuitenkaan. Mielestäni se kertoo aika suuresta turhautuneisuudesta opettajien toimintaa kohtaan. 13- vuotiaan tytön vastauksesta ilmeni myös että kiusatut ovat käyttäneet defenssinä eli minän puolustuskeinona jopa interjektiota eli sisäistämistä ja samaistumista hyökkääjiin (Aholat/ tiedostamaton, mielen defenssit). Jotta muut oppilaat eivät huomaisi kiusatun ahdistusta ja pahaa mieltä, he suojelevat itsensä samaistumalla hyökkääjän toimintaan eli tässä tilanteessa laulavat mukana itsensä pilkkalaulua. Ahdistus tulee kuitenkin ennemmin tai myöhemmin pintaan kun kiusattu on yksin ja hänen ei tarvitse käyttää defensesiä suojellakseen itseään. Silloin ahdistus voi tulla jopa vieläkin vahvempana, koska sitä on yritetty tavallaan tukahduttaa.

10-vuotias poika koki tilanteen niin ahdistavana ja uhkaavana, että halusi paeta tapahtumaa kotiinsa. Kun ihminen pakenee tällaisessa tilanteessa, hän kokee, ettei hänellä ole käytettävissään yhtään defenssiä eli minän puolustuskeinoja. Pakeneminen on tällöin luontainen reaktio. Pakenemisen jälkeen kiusaajat ovat useimmiten kuitenkin kohdattava uudestaan koulumaailmassa. Tällöin ajatuskin siitä voi tuntua todella ahdistavalta ja kiusattu voi alkaa vältellä kiusaajien kohtaamista esimerkiksi jäämällä pois koulusta. Tällöin myös koulun käynti ja lapsen sosiaalinen elämä kärsii. Kiusaaminen aiheuttaa niin sanotun noidan kehän.

12- vuotiaan pojan vastauksesta ilmeni, että kiusaamistilanteissa on ollut mukana myös niin sanottuja taustajoukkoja. Kun muut näkevät että heidän kaverinsa on mukana tappelussa, he päättävät liittyä myös mukaan tähän tilanteeseen. Mielestäni on todella huolestuttavaa, että lapsilla on sellainen toimintamalli että he päättävät mennä ennemmin mukaan tappeluun kuin hakea esimerkiksi jonkun aikuisen paikalle. Kiusaaminen on jo todella rajua kun mukana on fyysisistä väkivaltaa. Silloin voi tapahtua jopa peruuttamattomia fyysisiä vammoja. Vaikka vakavilta fyysisiltä vammoilta välttyttäisiinkin, fyysinen päälle käyminen aiheuttaa useimmiten myös samanaikaisesti henkistä pahoinvointia. Jokaisella oppilaalla tulisi olla oikeus pystyä olemaan koulussa turvassa.

Kysyttäessä lapsilta että olivatko he ajatelleet kertoa kiusaamisesta jollekin, sain seuravanlaisia vastauksia:

”No tuli semmosia ajatuksia et niinku jos menis kerton opelle ja ope menis niinku seuraan niitä poikia jotka on kiusannu sitä tyyppiä” (tyttö 13v).

”Yleensä mä olin aika hiljaa. En sanonut kenellekään” (poika 10v).

”En mää. Enkä mää halua kertoa. Se on pitkä tarina. Jännittää ku mä kerron, semmonen olo. Sitten ens välkällä ne sanoo et: -Miks sä kerroit? Nii sitten se oli mun syytä” (poika 12v).

Vastauksista erottui yksi vahva pääteema: Kukaan ei ollut kertonut kiusaamisesta kenellekään. Pääteeman voi periaatteessa tyypitellä kahteen eri kategoriaan, yksi vastaajista oli kuitenkin ajatellut kertovansa kiusaamisesta opettajalle ja muut eivät olleet edes harkinneet kertovansa asiasta kenellekään. Mielestäni on aika huolestuttavaa, että oppilaat eivät halua puhua kiusaamisesta. 12-vuotiaan pojan vastauksesta erottui erityisen selkeästi pelko, minkä vuoksi hän ei halunnut puhua kiusaamisesta aikuisille. Hän kokee että kiusatut alkavat kiusata häntä sitten sen takia kun hän on kertonut asiasta eteenpäin. Kiusaajan ja kiusatun välillä vallitsee usein pelon ilmapiirillä luotu sanomaton sopimus siitä, että asiasta ei puhuta.

Koulukiusaamistutkimuksen mukaan 21 prosenttia kiusaamistapahtumista tulee opettajan tai jonkun aikuisen tietoon, loput 79 prosenttia jää piiloon ja tiedottomatta koulun toimijoille (Itkonen ym. 2013, 11). Aikuisten tietoon tulleet kiusaamistapaukset ovat siis hyvin pieni prosentti kaikista kiusaamistapauksista. Kiusaamista ei saada ikinä loppumaan, jos se tapahtuu jatkuvasti piilossa. Miten kukaan voi puuttua kiusaamiseen, jota ei tavallaan ”ole olemassa”? Tällöin työkalut puuttua asiaan ovat hyvin suppeat. Tavoitteena onkin saada niin oppilaat ja opettajat kuin muukin koulun henkilöstö ymmärtämään, miten syrjintä ja/tai rasismi kouluyhteisön arjessa näkyy ja minkälaisia muotoja se saa (Itkonen ym. 2013, 12).

Kysyttäessä millaisia ajatuksia lapselle on tullut kiusaamistilanteessa, tuli esiin seuraavalaisia vastauksia:

”No se tyyppi on kiusannu mua monesti, nii joskus tekee mieli että jotkut tyytit myös rupee kiusaan sitä taas uudestaan, mut sit samalla mietin et oonko mä vähä ilkee tollasella asialla. Nii ehkä mun kannattaa jättää se rauhaan. Mut se silti tulee ja tulee” (tyttö 13v).

”No paha mieli ja ärsytti tosi paljo” (poika 10v).

”No ne vois kohella meitä paremmin” (poika 12v).

Vastaukset olivat aika erilaisia keskenään, niistä ei ole erotettavissa yhtenäistä pääteemaa. 13- vuotiaan tytön vastauksesta käy ilmi että hän on jopa toivonut että hänen kiusaajaansa kiusattaisiin. Hän haluaisi että kiusattu tuntisi itse miltä tuntuu olla kiusattavana. Valitettavasti tällaisesta toiminnasta syntyy usein loputon noidankehä. Vastauksesta ilmeni myös että tytön kiusaajaa on kiusattu myös aikaisemmin. Voidaan ajatella, että kiusaaja on tavallaan vastannut kiusaamiseen itse kiusaamisella ja koittanut täten helpottaa pahaa oloaan nousemalla pois uhrin roolista.

”Taustalla voi olla vallanhalun lisäksi epävarmuutta tai kateutta osaamisen, puheutumisen ja suosion suhteen, epävarmuutta tai todellista osaamattomuutta omien kykyjen suhteen, hyvän ja rakentavan sosiaalisen käyttäytymisen mallin puute tai vinoutunut käsitys sosiaalisista suhteista, rooleista ja vallasta” (Itkonen ym. 2013, 13). Ajattelisin että jos lapsi vastaa kiusaamiseen kiusaamiselle, hänellä on juurikin ongelmia edellä mainituissa asioissa, kuten osaamattomuutta omien kykyjen suhteen. Lapsi ei koe pystyvänsä käsitellä kiusaamista millään muulla tavalla ja kokee helpoimmaksi tavaksi helpottaa omaa oloaan jatkamalla kiusaamisen noidankehää. ”—Sit samalla mietin et oonko mä vähä ilkee tollasella asialla” (tyttö 13v). Vaikka haastateltava toisaalta toivoisi että hänen kiusaajaansa kiusattaisiin, hän ymmärtää kuitenkin miltä kiusaaminen tuntuu ja tiedostaa että se ei ole oikein. Se on mielestäni hienoa.

4.3 Rasistiseen kiusaamiseen puuttuminen

Kysyttäessä lapsilta, että miten he itse toivoisivat rasistiseen kiusaamiseen puuttuttavan, sain seuraavalaisia vastauksia:

”No se on vähä semmonen vaikea päättää.. Ku jos yrittää myös kertoo opelle niin ne tyypit niinku valehtelee. Silleen että: - Ei mua oo haukuttu, tai jotain vastaavaa. Ja sit ope luulee, et mä valehtelen sille. Sit mä joudun pulaan” (tyttö 13v).

”No että ne lopettais niinku, et niitten pitäis tutustua hyvin siihen jota haukutaan. Nii sit ku ne tutustuu, kaikki loppuu” (poika 10v).

”Ne voi kohdella meitä samanlain ku ihmisiä, niin. Me ei olla eläimiä, niin. Ja ne kohtelee mun mielestä eläimiä paremmin ku meitä. Mää haluaisin että niistä tuntuu, että me ollaan sama juttu. Että te ootte ihmisiä, me ollaan ihmisiä. Te ootte Suomesta, me ollaan eri maasta, mitä väliä. Mulla on monta suomalaista kaveria täällä, ku ne tuntee mut hyvin, mää en oo huijari. Mää oon kiltti niille. Mää vaan haluan että ne on mun kavereita siis, ymmärrätkö?” (poika 12v).

Vastauksista oli erotettavissa kaksi pääteemaa. 13- vuotias tyttö mietti opettajien puuttumista rasismiin. 10- ja 12- vuotiaiden poikien vastauksista sen sijaan nousi yhteneväinen teema, jossa he puhuivat siitä että kiusaajien pitäisi tutustua heihin paremmin, jolloin he todennäköisesti ymmärtäisivät, ettei ole syytä kiusata. 13- vuotiaan tytön vastauksesta nousi esiin hänen pelko puhua kiusaamisesta opettajalle. Haastateltava kokee, että kiusatut eivät myönnä opettajalle että heitä kiusataan, jolloin hän itse kokee, että opettaja ajattelee hänen valehdelleen.

Mielestäni on melko huolestuttavaa että kiusattu ei uskalla myöntää kiusaamista edes siinä vaiheessa, kun opettaja ottaa asian puheeksi hänen kanssaan. Seuraamusten pelon täytyy olla todella painava. ”Oppilaat pikemminkin vaikenivat kuin ottavat puheeksi syrjintä- ja kiusaamistilanteita opettajien edessä” (Itkonen ym. 2013, 10). Voin vain kuvitella millaisessa umpikujassa kiusatut kokevat olevansa, he eivät saa itse kiusaamista loppumaan eivätkä uskalla edes pyytää

apua aikuiselta. Silti kouluun on pakko mennä joka päivä ja luulenpa että monen kohdalla kiusaaminen on jopa päivittäistä. Kiusatut kokevat varmasti suurta turhautuneisuutta.

”Perusteettomat tarinat, nimittely, töninen, vaientaminen, alistaminen ja muut rituaalit johtavat uhrin eristäytymiseen ja pitkään jatkuneena voi äärimmillään johtaa uhrin epätoivoisiin tekoihin” (Itkonen ym. 2013, 14). Kiusaamisen seuraukset voivat tulla pintaan myös myöhemminkin uhrin elämässä. Pahimmillaan uhri voi satuttaa itseään tai muita. Lisäksi on olemassa muita ”lievempiä” seurauksia, kuten: Huono itsetunto, kommunikaatio- ongelmat, sosiaalisten tilanteiden pelko ja luottamusongelmat. Stereotypian uhka vaikuttaa suoraan identiteettiin tapahtumahetkellä ja vaikuttaa myös kasautuvasti (Itkonen ym. 2013, 16).

Vastauksista ilmeni myös idea siitä, että jos kiusaajat tutustuisivat kiusattuihin paremmin, ehkä he eivät enää jatkaisi kiusaamista. 12- vuotias poika kokee, että kiusaajat kohtelevat jopa eläimiä paremmin kuin heitä. Se on mielestäni melko surullista kuunneltavaa. Hänellä ei ole iso pyyntö, hän haluaisi vain että muut oppilaat olisivat hänen kavereitaan. ”Koulussa syrjinnän kohteeksi saattavat joutua helpommin oppilaat, jotka edustavat kulttuurista monimuotoisuutta, mikä yleensä mielletään erilaisuudeksi tai normista poikkeavaksi” (Itkonen ym. 2013, 12).

Haastatteluista on selvinnyt odotettavissa oleva ilmiö, jonka mukaan suurin osa kiusaamisesta tapahtuu kouluaikana. Tällöin on koulun henkilökunnan vastuulla puuttua ja ennalta ehkäistä kiusaamistapauksia. ”Koulun tulee pyrkiä selkeästi määrittämään, mitä toimintaa tai käyttäytymistä pidetään kunkin koulun sisäisessä kulttuurissa yhteisöllisesti hyväksyttävänä” (Itkonen ym. 2013, 17). Tällöin kaikilla oppilailla ja henkilökunnalla on samat säännöt ja tiedot minkälaiseen toimintaan tulee puuttua. ”Kiusaamista tapahtuu vähemmän kouluissa, joissa on sovittu yhteiset käyttäytymissäännöt koko kouluyhteisölle. Jokainen oppilas tietää normit ja säännöt sekä suorituskriteerit” (Itkonen ym. 2013, 18). Koulun sisäiset yhteiset pelisäännöt ovat siis yksi tärkeä kiusaamisen ennalta ehkäisyn muoto. Kun yhteiset säännöt ovat sovittu, mielestäni olisi tärkeää että ne käytäi-

siin yhdessä myös läpi koulun henkilökunnan ja oppilaiden kesken. Tällöin ei kenellekään jäisi epäselväksi millainen toiminta on hyväksyttävää ja millainen ei.

Kiusaamistapauksiin puuttuminen on ensiarvoisen tärkeää, mutta samalla tavalla tärkeää on myös kiusaamisen ennalta ehkäiseminen. Opettajan tehtävänä on puuttua heti kaikenlaiseen kiusaamiseen viittaavaankaan. ”Siinä vaiheessa, kun opettaja tiedostaa kiusaamisen tai hänet kutsutaan paikalle ratkaisemaan asia, on kiusaamista yleensä tapahtunut jo pitkän aikaa ja tilanne on edennyt liian pitkälle” (Itkonen ym. 2013, 20). Yksikin näin pitkälle edennyt kiusaamistapaus on liikaa. Opettajan tulee pystyä lukemaan monia asioita oppilaista ja saada rakennettua luottamus oppilaisiin, jolloin olisi mahdollista että he puhuisivat kiusaamisesta oma- aloitteisesti opettajalle. Olisi myös tärkeää herätellä oppilaita tiedostamaan, mitä kaikkea kiusaaminen voi aiheuttaa kiusatulle, sekä puhua erilaisuudesta avoimesti. Koulussa kaikilla tulisi olla oikeus opiskella rauhassa ilman pelkoa kiusatuksi tulemisesta.

5 LOPPUPOHDINTA

5.1 Loppusanat ja oman työn arviointi

Kaiken kaikkiaan voin sanoa että sain haastateltavilta hyvät ja kattavat vastaukset, jotka olivat pohjana onnistuneen opinnäytetyön tekemisessä. Mielestäni rasismien tutkiminen oli ajankohtaista erityisesti Rajakylän alueella, jossa asuu paljon maahanmuuttaja perheitä. En ole myöskään löytänyt aikaisempaa tutkimusta, joka olisi tehty saman asian tiimoilta Rajakylän alueella, joten lähdin tutkimaan asiaa siis ilman vertailukohteita. Valitsin siis tutkimusmuodokseni yksinkertaisen perustutkimuksen ja pää näkökulmana toimi suhteita osoittava tarkastelutapa, joista kerroin enemmän tutkimus- pääluvun tutkimustapa- kappaleessa.

Mielestäni oli myös hienoa että ajatus rasismitutkimuksen tekemisestä lähti osittain liikkeelle Rajakylän koululta, jolloin sain toteutettavaksi tavallaan ”työelämän tilauksen” ja tiedän myöskin että tukimani asia on oikeasti tarpeellinen ja

ajankohtainen kyseisellä alueella. Sain koululta myös tarvittavan tuen opinnäytetyöni suunnitteluun, jossa mukana oli Rajakylän koulun rehtori sekä koulumentori.

Ennen tulevia haastatteluja minulla ei ollut mahdollisista vastauksista mitään tarkkoja hypoteeseja. Olin kuitenkin aika varma, että Rajakylän koulun oppilailta löytyy rasistisia kokemuksia tai että he ovat ainakin nähneet sellaista. Hypoteesini osui niiltä osin oikeaan. Mielestäni on tärkeää, että lapset saivat omin sanoin kertoa kokemuksistaan ja he saivat kokea tulleen kuulluksi asian tiimoilta. Haastatteluiden tukena käytin monipuolista teoria tietoa niin netistä kuin kirjallisuudestakin. Avasin monikulttuurisuutta, tilastotietoja, rasismia, lakia ym. Mielestäni teoria osuus oli kirjoittamisen kannalta myös kattava ja hyvä apu. Asiaan liittyen löytyi paljon teorian tietoa, joten lähdekriittisyyden kanssa sai olla tarkkana.

Tiedon keräämismuotona haastattelut toimivat erinomaisesti. Tutkimuksen suunnitteluvaiheessa pohdin että tekisinkö kvalitatiivisen vai kvantitatiivisen tutkimuksen, mutta päädyin kvalitatiiviseen. Se oli mielestäni ehdottomasti oikea ratkaisu tutkimuksen luonnetta ajatellen. ”—joka ottaa todesta yksilön ainutkertaisuuden ja niiden merkityksen laadun, jossa yksilön toiminta voi tulla tarkastelun kohteeksi.” (Juha Varto 2005, 5). Näin kuvattiin kvalitatiivista tutkimusta teoksessa Laadullisen tutkimuksen metodologia. Samaistun Varton kuvaukseen laadullisesta tutkimuksesta, luulen että en olisi saanut niin yksityiskohtaisia vastauksia tutkiini asioihin, jos olisin tehnyt esimerkiksi kvalitatiivisen tutkimuksen.

Tutkimus oli mukava ja mielenkiintoinen toteuttaa ja opin sen tekemisestä paljon. Tutkimuksen kirjoitus työ vaati pitkäjänteisyyttä ja asioiden peilaamista monelta eri näkökulmalta. En ollut aikaisemmin tehnyt kvalitatiivista enkä myöskään kvantitatiivista tutkimusta. Mielestäni ensimmäiseksi tutkimukseksi tämä oli sopivan laajuinen ja hyvin rajattu myöskin alueellisesti. Analysoin haastatteluja kattavasti peilaten teoria tietoon sekä omiin näkemyksiini. Olen tyytyväinen lopputulokseen.

5.2 Työn jalkauttamisen ja jatkotutkimus kohteet

Rasismitutkimukseni jää siis Rajakylän koululle käytettäväksi. Toimitan työni koululle kunhan opettajat ja oppilaat palaavat syksyllä kouluun. Esitän koululle toiveen, että olisi mukava kuulla heidän mielipiteitään tutkimuksen onnistumisesta ja yleisesti tutkimus tuloksista. Olisi myös toivottavaa että koulu antaisi tutkimuksen tuloksia tiedoksi alueen muille toimijoille, jotka työskentelevät maahanmuuttaja lasten ja nuorten parissa, esimerkiksi nuorisotoimelle. Tällöin kaikilla työntekijöillä, jotka työskentelevät maahanmuuttajien parissa olisi samat tiedot maahanmuuttaja lasten ja suomalaislasten välisistä suhteista ja he voisivat sopia yhteiset toimintamallit mihin asioihin keskittyään ja mitä lähdettäisiin muuttamaan. Uskon että tällöin tulokset ovat myös tehokkaita.

Tavoite olisi myös että tutkimustulokset olisivat osana maahanmuuttajien parissa tehtävän työn suunnittelussa. Toimijat suunnittelisivat maahanmuuttajien kanssa tehtävän työn tutkimustuloksiin perustuen, esimerkiksi lapset itse toivolisivat että suomalaislapset tutustuisivat heihin paremmin, jottei kiusaamista tapahtuisi. Tästä puhuin aikaisemmin haastatteluiden tuloksia ja analysointia-pääkappaleen luvussa rasistiseen kiusaamiseen puuttuminen. Samassa luvussa nousi esiin myös tärkeä puuttumisen arvoinen asia kiusaamistapausten vähenemisestä. Edellä mainitut asiat ovat mielestäni hyviä esimerkkejä, minkä pohjalta lähteä miettimään miten esimerkiksi koulu (ja muut toimijat) voivat omalla toiminnallaan muuttaa maahanmuuttaja lasten ja suomalaislasten välisiä suhteita parempaan suuntaan.

Mielestäni olisi hienoa että työtä voitaisiin suunnitella lasten tarpeisiin ja mielipiteisiin perustuen. Koulun henkilökunta ei aina välttämättä huomaa kaikkia epäkohtia mitä lapset kokevat koulumaailmassa aivan eri näkökulmasta. Parhaimmillaan tällainen olisi sosiaalista vahvistamista ja lisäisi oppilaiden osallisuuden tunnetta. Koulussa lisääntyisi yhteisöllisyys ja oppilaat saisivat opettajien kanssa yhteenkuuluvuuden tunteen. Tämä puolestaan vahvistaisi heidän välisiä vuorovaikutussuhteita ja luottamusta.

Suunnitellessani opinnäytetyötäni olin ajatellut että haastattelisin maahanmuuttaja lasten lisäksi myös suomalaislapsia heidän suvaitsevaisuudestaan ja mieli-

piteistään maahanmuuttajia kohtaan. Koin kuitenkin paremmaksi rajata tutkimuksen koskemaan pelkästään maahanmuuttaja lapsia, mutta tässä olisi oiva jatkotutkimus kohde. Olisi mielenkiintoista päästä peilaamaan maahanmuuttaja lasten rasistista kokemuksia suomalaisten mielipiteisiin maahanmuuttajista. Tällainen vertailu voisi osoittaa maahanmuuttaja lasten ja suomalaislasten välisten suhteiden epäkohtia ja avata suhteiden ilmiöitä. Toivottavasti tällainenkin tutkimus saadaan joskus alueella toteutettua.

LÄHTEET

Ahola, Mikko. Tiedostamaton, Interjektiot/ mielen defenssit. Viitattu 14.6.2015.
<http://tiedostamaton.net/defenssit/introjektio.htm>

Alasuutari, Pertti 1999. Laadullinen tutkimus. 3. painos. Tampere: Vastapaino.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 7. painos. Tampere: Vastapaino.

Hannula, Milla 2011. Maassa maan tavalla, Maahanmuutto kritiikin lyhyt historia. Helsinki: Otava.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2008. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Infopankki. Syrjintä ja rasismi. Viitattu 18.6.2015
<http://www.infopankki.fi/fi/elama-suomessa/ongelmatilanteet/syrjinta-ja-rasism>.

Itkonen, Tuija & Talib, Mirja- Tytti 2013. Aito yhdenvertaisuus kouluissa, Syrjinnän vastainen pedagogiikka- julkaisu. Helsinki: Sisäasiainministeriö. Viitattu 28.6. 2015.
<http://yhdenvertaisuus-fi-bin.directo.fi/@Bin/c467fa99d1676cdc2e9c909c905cbd72/1436705791/application/pdf/309882/Aito.pdf>

Kaleva 15.1.2015. Oulu- uutiset. Viitattu 12.6.2015.
<http://www.kaleva.fi/uutiset/kotimaa/oulun-kirvessurmat-molemmat-uhrit-olivat-miehia-baarityontekija-surmattiin-ensin/686811/>

Kemppainen Susanna 23.2.2014. Oulu- uutiset. Oulu: Kaleva. Viitattu 12.6.2015.
<http://www.kaleva.fi/uutiset/kotimaa/rajakylan-palkkamurhan-hovioikeudenkaynti-alkaa/690100/>

Kanniainen, Satu & Heli, Markkula 2013. Pelastakaa lapset ry. Viitattu 12.6. 2015.

(<http://www.pelastakaaalapset.fi/ajankohtaista/uutiset/?x22896=1037474>)

Maahanmuuttovirasto. Tilastot. Viitattu 12.6. 2015.

http://www.migri.fi/tietoa_virastosta/tilastot

Miettinen, Anneli. Väestön tutkimuslaitos. Viitattu 18.6.2015.

http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisu 2012. Ulkomaalaisten rikollisuus vuosina 2009- 2012. Viitattu 12.6. 2015.

Oulun kaupunki. Maahanmuuttajien opetus. Viitattu 14.6.2015.

<http://www.ouka.fi/oulu/koulutus-ja-opiskelu/maahanmuuttajien-opetus>

Oulun kaupunki. Maahanmuutto. Viitattu 14.6.2015.

<http://www.ouka.fi/oulu/villavictor/tietoa-maahanmuutosta-oulussa>

Oulun kaupunki, maistraatti. Ulkomaalaisten tilastot. Viitattu 14.6.2015.

http://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=7709dd1e-364c-4b1c-bad1-1ab121159565&groupId=526368

Punainen risti. Mitä rasismi on? Viitattu 14.6.2015.

<http://www.eirasismille.fi/mita-on-rasismi>

Strömberg, Leila 1999. Oulun kaupungin Rajakylän lähiöuudistuksen 1996-1999 loppuraportti. Oulun kaupunki.

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Väestö tilastot. Viitattu 14.6.2015.

<http://uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu/hakusivu/tulossivu?regionCount=1¤tvent=getData&sexCount=1&setId=p85c1a784c430d80c4bd72bcb8345a0823eba19dd8f6d94&indCount=1&yearCount=3>

https://www.sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko/?indicator=s_YNtDbS0zW01vWz1vUyt65KBQA=®ion=szYxBQA=&year=sy4rtTbS0zUEAA==&gender=t&abs=f&color=f

<https://www.sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko/?indicator=sza0BQA=®ion=szYxBQA=&year=sy4rtTbS0zUEAA==&gender=t&abs=f&color=f>

Umayya, Abu- Hanna 2012. Multikulttuurisuuden käsikirja, yleisesti kulttuurien välisestä erilaisuudesta. Juva: Bookwell.

Varto Juha 2005. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Viitattu 14.6.2015.
http://arted.uiah.fi/synnyt/kirjat/varto_laadullisen_tutkimuksen_metodologia.pdf

Arto Veräjähkorva 2015. Yle.fi.
http://yle.fi/uutiset/maahanmuuttajat_asettuvat_vuokrataloalueille/7996485
 Viitattu 18.6.2015

Wikipedia. Oulun Rajakylä. Viitattu 18.6.2015.
https://fi.wikipedia.org/wiki/Rajakyl%C3%A4_%28Oulu%29

LIITTEET

LIITTEET

Liite 1. Haastattelukirje vanhemmille

Hei kotiväki!

Opiskelen yhteisöpedagogiksi ja teen Rajakylän koulun kautta opinnäytetyönä ihonväriin perustuvaa syrjintä tutkimusta, jossa selvitän Rajakylän alueella esiintyvää rasistista syrjintää lasten ja nuorten kokemana. Tarkoitukseni on haastatella lastanne ja kysyä hänen kokemuksiaan ihonväriin perustuvasta syrjinnästä Rajakylän alueella. Lapsenne nimi ei näy missään, vaan käytän haastattelua tutkimuksessani nimettömänä. Tutkimuksessa on mukana myös muita lapsia ja nuoria. Haastattelu on vapaaehtoinen.

Tutkimus tehdään, jotta saadaan selville esiintyykö Rajakylän alueella ihonväriin perustuvaa syrjintää lasten ja nuorten parissa ja onko asiaan syytä puuttua jotenkin. Haastattelu toteutetaan lapsen kouluaikana koulussa. Jotta voisin haastatella lastanne, tarvitsen suostumuksen lapsen vanhemmalta. Täyttäkää alla oleva lupa lomake ja antakaa lapsenne mukaan kouluun palautettavaksi.

-Ystävällisin terveisin, Taina Jaakola yhteisöpedagogi opiskelija

Annan luvan haastatella lastani ihonväriin perustuvaa syrjintä tutkimusta varten. Jos annat luvan, laita raksi KYLLÄ- kohtaan ja jos ette halua lapsenne osallistuvan, laittakaa raksi EI- kohtaan.

Kyllä:

Ei:

Lapsen nimi:

Vanhemman allekirjoitus:

Liite 2. Haastattelurunko

1. Tyttö /poika ja ikä?
2. Mistä olet kotoisin?
3. Kauanko olet asunut Suomessa?
4. Oletko kokenut rasismia Rajakylässä?
5. Jos olet, niin millaista ja kuinka usein?
6. Missä sellaista tapahtuu?
7. Kenen toimesta?
8. Miten olet toiminut tilanteessa, oletko kertonut asiasta esim. vanhemmille, opettajalle tms.?
9. Millaisia ajatuksia/tuntemuksia tilanne herätti?
10. Miten toivoisit rasismiin puututtavan?